

Publieksversie Terugkoppeling QuickScan Dyslexie Centraal

Definitieve versie 15 mei 2023

Auteurs: Evelien Krikhaar, Jolanda Roelfsema

Aanleiding voor het uitzetten van de QuickScan

Van verschillende kanten binnen de onderwijs- en zorgpraktijk rondom leerlingen met leesproblemen en dyslexie kwamen er in het najaar van 2022 bij Dyslexie Centraal (DC) signalen binnen dat er sprake zou zijn van een stijgend aantal aanmeldingen van leerlingen voor de vergoede dyslexiezorg.

Hierbij werd geopperd dat dit onder andere door de coronamaatregelen van de afgelopen jaren werd veroorzaakt. De gedachte was dat scholen vanwege de coronamaatregelen in 2020 en 2021 - met gedeeltelijke scholensluiting en onderwijs op afstand - een langere periode nodig zouden hebben gehad om de ernst en hardnekkigheid van leesproblemen bij leerlingen voldoende in kaart te brengen en het vermoeden van dyslexie te kunnen onderbouwen. Een toename van het aantal aanmeldingen zou dan leerlingen betreffen die in een eerder stadium nog niet waren aangemeld of konden worden aangemeld en die nu – in voorjaar / zomer 2022, bovenop de reguliere jaarlijkse stroom aanmeldingen – alsnog werden aangemeld.

Verder werd ook gesuggereerd dat veranderingen in aanmeldingen mogelijk veroorzaakt zouden kunnen zijn door het met ingang van 1 januari 2022 werken met de aangepaste aanmeldcriteria van het nieuwe Protocol Dyslexie Diagnostiek & Behandeling (PDD&B 3.0). Bovendien werd gewezen op mogelijk in het algemeen meer voorkomen van uitvallende leerlingen op lezen en spellen op school door knelpunten in de ondersteuning op school.

Om snel zicht te krijgen op eventuele veranderingen in de aanmeldingen en mogelijke oorzaken hiervoor en daarbij ook in te kunnen spelen op de actualiteit heeft DC een QuickScan uitgezet onder de verschillende groepen praktijkprofessionals die betrokken zijn bij de signalering, ondersteuning en behandeling van leerlingen met leesproblemen en/of (ernstige) dyslexie in het primair onderwijs.

Opzet QuickScan

De QuickScan is vormgegeven als een digitale vragenlijst die is uitgezet onder poortwachters, zorgaanbieders (zowel diagnosten als behandelaars), intern begeleiders, remedial teachers en logopedisten. De vragen zijn als bijlage opgenomen.

De centrale vraag van de QuickScan is: worden er veranderingen in het aantal aangemelde dossiers en eventueel ook de kwaliteit van aangemelde dossiers waargenomen en zo ja, welke verklaring ziet men hiervoor?

De QuickScan richt zich op veranderingen gebaseerd op vergelijking van situatie in de zomer van 2022 ten opzichte van situatie in de zomer van 2019 (pre-corona en onder het vorige PDD&B (2.0)).

Via de netwerken van in de stuurgroep van Dyslexie Centraal vertegenwoordigde ketenpartners is de QuickScan uitgezet. Ook is gebruik gemaakt van oproepen voor deelname aan de QuickScan via de nieuwsbrief en de website van DC.

De opbrengsten van de QuickScan zijn in kaart gebracht. Hierin werden 4 patronen zichtbaar die in dit rapport verder worden toegelicht. Bij ieder van die patronen wordt vervolgens ter verdere illustratie een aantal opvallendheden/uiteenlopende opmerkingen aangehaald zoals die zichtbaar werden uit de antwoorden op de open vragen.

Aandachtspunten bij interpretatie

Deze QuickScan is indicatief van aard en bedoeld om een eerste indruk te krijgen van de gesignaleerde punten uit de praktijksituatie en eventuele patronen hierin. In dit rapport worden de bevindingen van deze peiling weergegeven en met behulp van citaten uit de respons op de open vragen zo goed mogelijk in context geplaatst. Of de bevindingen uit deze QuickScan ook aanleiding geven tot het nemen van eventuele vervolgstappen - zoals aanbevelingen voor maatregelen in de praktijk of plannen voor vervolgonderzoek - valt buiten de scope van het huidige verslag.

Er moet worden benadrukt dat de genoemde patronen zijn gegenereerd op basis van respons van een relatief kleine groep praktijkprofessionals. Dit betekent dat deze QuickScan vooral een signaalfunctie heeft, een "thermometer" is en dat de genoemde patronen niet zonder meer tot op landelijk niveau gegeneraliseerd mogen worden. De geciteerde uitspraken, opmerkingen en inschattingen van praktijkprofessionals die bij de patronen worden aangehaald zijn ter illustratie opgenomen en zijn een weergave van individuele standpunten die meer inzicht geven in wat er speelt in de praktijk. Deze citaten geven blijk van soms uiteenlopende ervaringen of standpunten van de respondenten.

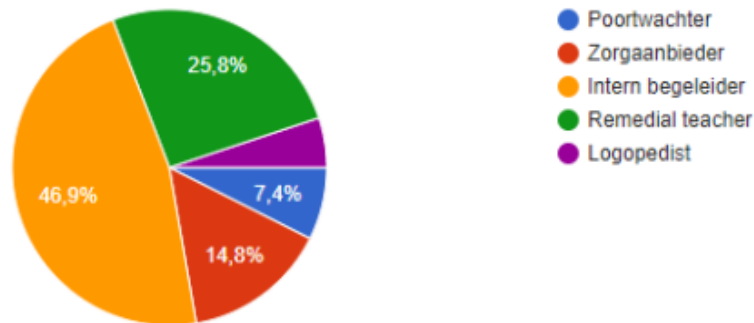
Respons

De vragen werden beantwoord door in totaal 256 respondenten (figuur 1), die als volgt verdeeld zijn over de verschillende doelgroepen: 19 poortwachters, 38 zorgaanbieders (diagnosten-behandelaars), 120 intern begeleiders, 66 remedial teachers en 13 logopedisten.

Figuur 1 Verdeling respondenten over beroepsgroepen

Vanuit welke functie vult u deze quickscan in?

256 antwoorden

Relatief weinig poortwachters hebben de QuickScan ingevuld, terwijl juist poortwachters naar verwachting het meeste inzicht zouden kunnen hebben in mogelijke knelpunten rondom de aanmelding voor vergoede dyslexiezorg.

Daarentegen valt op dat er een grote groep intern begeleiders heeft gereageerd. De intern begeleiders zijn degenen die zorg dragen voor het samenstellen van het leerlingdossier voor aanmelding voor vergoede dyslexiezorg. Zij hebben dus direct zicht op eventuele veranderingen in het aantal aanmeldingen vanuit school en de mogelijke oorzaken ervan.

Patronen en opvallendheden

Op grond van de respons op de QuickScan zijn vier patronen te herkennen die hieronder zullen worden beschreven. Daarnaast vallen er in de antwoorden op open vragen een aantal zaken op, die daaronder benoemd worden.

Patroon 1: veranderingen in het aantal aanmeldingen

Zowel voor de poortwachters als voor de intern begeleiders geldt dat wisselend wordt gereageerd op de vraag of er in de afgelopen periode meer aanmeldingen voor vergoede dyslexiezorg waren dan daarvoor. In beide groepen meldt de helft dat er sprake is van een toename in het aantal aanmeldingen, de andere helft geeft aan dat er geen verandering is in het aantal aanmeldingen of dat er juist minder aanmeldingen zijn.

De belangrijkste redenen die worden benoemd indien er wel sprake was van een verandering (zowel toename als afname) in het aantal aanmeldingen, zijn

1. dat door de coronamaatregelen scholen langer nodig hebben gehad om de hardnekkigheid en/of achterstand aan te kunnen tonen,

2. de bijstelling van het PDD&B waarin het enkelvoudigheids criterium is vervallen, die lijkt te zorgen voor meer aanmeldingen,
3. de bijstelling van het PDD&B waarin alleen spellingproblematiek niet langer een indicatie voor doorverwijzing naar de vergoede dyslexiezorg is, die lijkt te zorgen voor minder aanmeldingen.

Ook door zorgaanbieders is de vraag beantwoord over verandering in het aantal aanmeldingen voor diagnostiek. Het merendeel geeft aan geen verandering in de aantallen te zien, maar ongeveer een kwart van hen (8 personen) geeft aan daarbij wel een toename te zien, voornamelijk in beperkte mate (tot 10%). Als oorzaken voor de waargenomen toename worden genoemd: uitgestelde aanmelding als gevolg van corona en aanmelding van leerlingen met comorbide problematiek.

Opvallend hierbij:

- Het niet kunnen aantonen van de achterstand (doordat in de coronaperiode toetsen niet betrouwbaar konden worden afgenomen) en de hardnekkigheid van de problemen (doordat in de coronaperiode de ondersteuning op ON 1 t/m 3 onvoldoende of helemaal niet kon worden uitgevoerd) wordt zowel benoemd als reden voor een toename als voor een afname van het aantal aanmeldingen.
  - Bij toename wordt deze verklaring gegeven voor het feit dat dit nu na de coronaperiode wel gedaan kan worden en deze leerlingen bovenop de reguliere instroom alsnog worden aangemeld.
  - Bij afname wordt aangegeven dat hierdoor leerlingen op dit moment (nog) niet zijn aangemeld.
- Er zijn regio's waarin poortwachters aangeven een forse toename te zien in het aantal aangemelde dossiers, tot 25% meer in 2022 dan in de jaren daarvoor. Bij de poortwachters die aangeven dat er minder dossiers zijn aangemeld betreft het een afname van 0-10%.
- De kwaliteit van het onderwijs wordt door poortwachters als knelpunt benoemd. Voorbeelden die hiervan genoemd worden zijn de personele wisselingen, onervarenheid van intern begeleiders, onvoldoende overdracht van kennis en ervaringen waardoor dossiers niet op orde zijn (scholen moeten dan nog iets aanvullen en kunnen daarna alsnog het dossier indienen)
- De door het PDD&B 3.0 geboden ruimte voor diagnostiek bij comorbide problematiek (vanwege het vervallen van het enkelvoudigheids criterium) leidt er in sommige gevallen toe dat de poortwachter meer dossiers doorlaat voor aanmelding bij de vergoede diagnostiek.

- Relatief veel intern begeleiders bevestigen dat de wijzigingen in het PDD&B 3.0 hebben geleid tot veranderende aantallen van aangemelde leerlingen (zoals hierboven beschreven).
- Een deel van de intern begeleiders die de QuickScan heeft ingevuld geeft aan zorgen te hebben over de rol van spelling bij de signalering van een vermoeden van dyslexie. Dat het voorkomen van alleen of voornamelijk spellingproblemen nu geen indicatie meer is voor een vermoeden van ernstige dyslexie baart hun zorgen. Er worden termen gebruikt als 'ze vallen buiten de boot', 'en 'zo jammer voor deze kinderen'.

Patroon 2: kwaliteit van de dossiers en het doorverwijzingstraject

Er lijken noch door de poortwachters, noch door de zorgaanbieders signalen te worden afgegeven dat er – indien er sprake is van een toename in het aantal aanmeldingen – verhoudingsgewijs meer leerlingen toegelaten worden tot vergoede diagnostiek. Van de aangemelde dossiers zal altijd een percentage door de poortwachter niet worden toegelaten tot de vergoede diagnostiek. Waar meer dossiers worden aangemeld, worden logischerwijs ook meer dossiers toegelaten. Maar er is dus geen aanleiding om te denken dat het percentage dossiers dat wordt 'doorgelaten' nu hoger ligt. Uit de reacties van de zorgaanbieders is ook geen percentuele toename te zien in het aantal leerlingen dat na diagnostiek op grond van een ED-behandelindicatie toegelaten wordt tot vergoede dyslexiebehandeling. Ook wanneer leerlingen eenmaal in behandeling zijn, is er niet meer dan gebruikelijk sprake van optreden van 'extreme groei' in de leerlingresultaten, die verklaard zou kunnen worden door een onterecht vermoeden van dyslexie.

Opvallend hierbij:

- Een van de poortwachters benoemt dat de aanmelding voor scholen sinds de herziening van het PDDB eenvoudiger voor scholen is geworden (3xE op lezen en comorbiditeit mag)
- Er zijn poortwachters die aangeven dat de kwaliteit van de dossiers verbeterd is. Dit wordt ook door intern begeleiders genoemd. De intern begeleiders benoemen daarbij vooral de preventieve inzet. Ook wordt genoemd dat scholen eerder consultatief in overleg gaan met de poortwachter bij vragen en dat de inzet van de poortwachter heeft geleid tot een kwaliteitsverbetering van de dossiers. Anderzijds wordt door een aantal poortwachters ook aangegeven dat de kwaliteit van de dossiers juist is verminderd. De kwaliteit van de leerlingdossiers lijkt los te staan de actuele context, maar vooral samen te hangen met regionale inzet van afspraken en aanpak van leesproblemen en dyslexie.

- Het vervallen van het enkelvoudigheidscriterium biedt sinds het nieuwe PDD&B 3.0 meer ruimte voor aanmelding van SO- en SBO-leerlingen, omdat bij hen zelden of nooit sprake is van enkelvoudige problematiek. Een poortwachter benoemt dit als verklaring voor afname in het aantal afgewezen dossiers in zijn/haar regio.
- Behandelaren zien over het algemeen geen onverklaarbare sterke toename van het effect van behandeling. Dit zou namelijk kunnen wijzen op voorkomen van vals-positieven (leerlingen zonder dyslexie / met onvoldoende onderbouwing van het vermoeden van dyslexie) in de doorverwijzing en de diagnostiek. Hier wordt door slechts één behandelaar melding van gemaakt. In de andere gevallen lijkt dit niet aan de orde te zijn.

Patroon 3: resultaten van het leesonderwijs

Met name door de intern begeleiders worden knelpunten met betrekking tot de hoeveelheid tijd en de kwaliteit van het leesonderwijs en de daarbij behorende ondersteuning in het onderwijs aangegeven. De helft van de 120 intern begeleiders die de QuickScan heeft ingevuld geeft dit aan en benoemt dat de groepsresultaten lager zijn dan ze zijn gewend. Dit heeft mogelijk effect op het aantal doorverwijzingen. Immers, als de leesresultaten van de groep als geheel zwakker zijn, is de kans groter dat er meer leerlingen een E- of Vmin-score behalen, waardoor er eerder een – mogelijk onterecht – vermoeden van dyslexie kan ontstaan. De belangrijkste oorzaken die genoemd worden als verklaring voor deze knelpunten zijn:

1. Door de coronamaatregelen was het lastig de continuïteit en kwaliteit van het geboden leesonderwijs op peil te houden.
2. Door het lerarentekort staat de continuïteit van het geboden leesonderwijs onder druk.

Door bovengenoemde oorzaken was het voor scholen lastiger de ondersteuningsniveaus goed uit te voeren.

Opvallend hierbij:

- De helft van de intern begeleiders geeft aan dat de leesresultaten lager zijn dan voor de coronaperiode.
- De kwaliteit van het geboden onderwijs is sterk afhankelijk van de context. Intern begeleiders geven regelmatig aan dat de kwaliteit van het geboden onderwijs niet optimaal is geweest op alle ondersteuningsniveaus. Anderzijds wordt ook aangegeven dat er veel aandacht voor de kwaliteit van het onderwijs is en dit juist wel goed op orde is.

- Het vermoeden dat er door de coronamaatregelen meer achterstanden bij het lezen waarneembaar zijn, wordt ook benoemd door enkele diagnostici. Hierbij wordt door hen benoemd dat deze achterstand waarschijnlijk verklaard kan worden door de lagere instructiekwaliteit van online lessen, het uitvallen van ondersteuning op ON3 en minder tijd voor leesinstructie en oefening in het algemeen.
- Een aantal opvallende reacties van intern begeleiders over de kwaliteit van het geboden onderwijs zijn:
  - De werkhouding en basisvaardigheden van de leerlingen zijn minder sterk sinds de coronamaatregelen
  - Er gaat veel tijd naar het continu bijstellen en afstemmen op de sterk wisselende praktijk van alle dag, waardoor minder tijd overblijft voor ondersteuning.
  - Door ziekte en uitval van leerkrachten en ondersteuners en inzet van uitvoerders van ON3 daarbij voor de groep, blijft er minder tijd en menskracht over voor de specifieke intensieve ondersteuning op ON3
  - Er is meer inzet nodig op andere vlakken zoals voor leerlingen met depressieve klachten, er worden ook meer andere zorgvragen gezien
  - Veel werk is blijven liggen dat dit met minder personeel moet worden uitgevoerd
- Ook zorgaanbieders geven aan te vermoeden dat op school de groepsresultaten lager liggen, dat er meer sprake is van achterstanden in lees/spellingvaardigheid en er minder passend onderwijs wordt geboden.

Patroon 4: specialistische inzet in voortraject

Er lijkt sprake te zijn van een toename van de inzet van specialisten (remedial teachers en logopedisten) bij de invulling van de ondersteuningsniveaus binnen het onderwijs. Deze specialisten worden dan zowel door ouders als scholen gevraagd te ondersteunen.

Ouders vragen deze ondersteuning vanwege:

1. De ervaren problemen in de kwaliteit van het onderwijs
2. De ervaren noodzaak om een specialist mee laten werken

Scholen vragen deze ondersteuning vanwege:

1. Het niet kunnen uitvoeren van de basisondersteuning
2. Het oplossen van personele capaciteitsproblemen (lerarentekort)

Scholen kunnen dit ook vaker doen vanwege de beschikbare NPO-gelden.

Opvallend hierbij:

- Er zijn duidelijke individuele verschillen tussen wat de rt'ers/logopedisten aangeven als het gaat om hun inzet bij de invulling van de ondersteuningsniveaus (hoe vaak en op welke wijze). Dit patroon moet dus met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden.
- Remedial Teachers en logopedisten spreken in de individuele opmerkingen meermaals hun zorgen uit over het feit dat de basisondersteuning, in het bijzonder ON3, onvoldoende kan worden geboden op school.
- Door logopedisten wordt meerdere keren, als verklaring voor de toename van hun specialistische inzet op initiatief van scholen, genoemd dat er meer aandacht is voor vroegsignalering. Dit is dan wel regionaal gebonden.
- Een remedial teacher geeft aan ingezet te worden voor begeleiding van een leerling op ON3 op school na afwijzing van de aanmelding voor vergoede dyslexiezorg door de poortwachter.

Tot slot

Dyslexie Centraal dankt alle respondenten voor de genomen moeite de QuickScan in te vullen. Hierdoor konden de eerder genoemde signalen uit het veld in een context worden geplaatst en is daarmee zicht gekomen op patronen hierin. Op basis van de bevindingen uit deze QuickScan zal het netwerk Dyslexie Centraal zich verder gaan oriënteren op het formuleren van mogelijke aanbevelingen voor de praktijk en/of te nemen stappen voor eventueel vervolgonderzoek.

- *Bijlage (volgende pagina): overzicht gestelde vragen QuickScan Dyslexie Centraal*

Bijlage - QuickScan Dyslexie Centraal – Overzicht gestelde vragen per doelgroep

Poortwachter:

1. Aanmeldingen voor doorverwijzing naar ED zorg: meer / minder / gelijk
  - Hoeveel meer / minder + mogelijke oorzaak?
2. Doorverwijzingen van aangemelde dossiers naar ED-diagnostiek: meer / minder / gelijk
  - Hoeveel meer / minder + mogelijke oorzaak?
3. Afwijzingen van aangemelde dossiers – terug naar school: meer / minder/ gelijk
  - Hoeveel meer / minder + mogelijke oorzaak?

Zorgaanbieder – diagnosticus

1. Aanmeldingen diagnostiek: meer / minder / gelijk?
  - Hoeveel meer / minder + mogelijke oorzaak?
2. ED-behandelindicatie – *in verhouding*: meer/minder/gelijk ?
  - Hoeveel meer / minder + mogelijke oorzaak?
3. Diagnose dyslexie zonder ED-behandelindicatie: meer/ minder gelijk?
  - Hoeveel meer / minder + mogelijke oorzaak?
4. Geen diagnose dyslexie: meer / minder / gelijk?
  - Hoeveel meer / minder + mogelijke oorzaak?

Zorgaanbieder / behandelaar

1. Aantal leerlingen met snel effect / normalisering leesvaardigheid tijdens ED-behandeling?
  - Meer: ja/nee + mogelijke oorzaak

Intern begeleider

1. Aanmeldingen van leerlingen met vermoeden dyslexie vanuit school: meer / minder / gelijk? + mogelijke oorzaak toename / afname + aanvullende opmerkingen
2. Resultaten leesonderwijs: meer leerlingen met lagere scores voor lezen sinds de pandemie?
  - Meer: ja / nee + mogelijke oorzaak
3. Kunt u uw werkzaamheden als ib-er uitvoeren zoals voorheen?
  - Ja / nee + mogelijke redenen hiervoor

Remedial Teacher

1. Inzet als begeleider van leerlingen met bij lees/spellingproblemen **op verzoek van ouders**: meer / minder / gelijk + mogelijke oorzaak
2. Inzet als begeleider van leerlingen **op verzoek van school**: meer / minder / gelijk + mogelijke oorzaak
3. Inzet als hulp bij de invulling van intensieve begeleiding op ON3 op school: meer / minder / gelijk + mogelijke oorzaak
4. Inzet als hulp specifiek bij leerlingen met spellingproblemen: meer / minder / gelijk + mogelijke oorzaak

Logopedist:

1. Inzet bij ondersteuning lezen / spellen van leerlingen **op verzoek van ouders**: meer / minder / gelijk + mogelijke oorzaak
2. Inzet bij ondersteuning lezen / spellen van leerlingen **op verzoek van school**: meer / minder / gelijk + mogelijke oorzaak
3. Inzet als hulp bij invulling van intensieve begeleiding op ON 3 op school: meer / minder / gelijk + mogelijke oorzaak
4. *(Extra vraag: alleen voor logopedisten betrokken bij ED-behandeling):*

Aantal leerlingen met snel effect / normalisering leesvaardigheid tijdens ED-behandeling?
- Meer: ja/nee + mogelijke oorzaak